Länsstyrelsen
Västra Götaland

Andreas Åman
Antikvarie
010-2244509

Göteborgs Stad, Stadsbyggnadskontoret
c/o Elin Kajander
elin.kajander@sbk.goteborg.se

Resultat från arkeologisk utredning

Länsstyrelsen beslutade den 20 oktober 2021om arkeologisk utredning inför detaljplan för verksamheter vid Pressvägen inom stadsdelen Sörred i Göteborg. Arkeologerna SHM har utfört del av utredningen under vintern 2021 och meddelat de preliminära resultaten för de hittills utredda delarna till Länsstyrelsen. Vid utredningstillfället var inte alla markområden tillgängliga för utredningsgrävning. Observera därför att kompletterande utredning krävs inom de områden som inte var tillgängliga för arkeologisk utredning vid utredningstillfället 2021.

Vid utredningen som genomfördes vintern 2021 bekräftades arkeologiska lämningar som uppfyller de kriterier som krävs för att klassas som fornlämningar. De fornlämningarna som hittills identifierats inom utredda områden är:

- L1960:2358 Boplats, Fornlämning, Boplats, ca 100x65 m (ÖNÖ-VSV).
- L2021:8676 Boplats, Fornlämning, Boplats, ca 40x35 m (N-S) (Inom ytan påträffades också ett spismursröse, samt två sentida husgrunder och rödgods.)
- L2021:8677 Boplats, Fornlämning, Boplats, 75x35 m (Ö-V)
- L2021:8679 Boplats, Fornlämning, Boplats, ca 90x70 m ((ÖNÖ-VSV)

För dessa fornlämningar gäller kulturmiljölagens bestämmelser om skydd för fornlämningar, vilket innebär att ingrepp i fornlämningar eller deras tillhörande fornlämningsområde kräver Länsstyrelsens tillstånd enligt kulturmiljölagen 2 kap 12 §.

Utredningen har även resulterat i en övrig kulturhistorisk lämning.

- L2021:8685 Husgrund, historisk tid, Övrig kulturhistorisk lämning. Husgrund, ca 5x3 m (ÖNÖ-VSV). N delen utgörs av ett delvis brutet berg. S delen består av en kallmurad vägg, ca 2 m h, med ingång i SÖ.

Denna lämning omfattas inte av skydd enligt kulturmiljölagens bestämmelser men hänsyn till dessa bör om möjligt tas i det fortsatta planering.

Arkeologerna SHM har registrerat och uppdaterat den lämningsinformation som det arkeologiska uppdraget har hittills har genererat i Fornreg. Uppgifterna finns publicerad i kulturmiljöregistret och informationen kan ses i Riksantikvarieämbetets webbplats fornsök.

Arkeologerna SHMs har också i sin redovisning av preliminära resultat markerat inom vilka områden som kompletterande arkeologisk utredning behövs.

Arkeologerna SHMs redovisning av utredningens preliminära resultat bifogas till detta meddelande.

Andreas Åman

Arkeologerna

Datum 2021-12-13
Dnr 511-00901-2012

Er ref 431-44844-2021

Arkeologisk utredning i Sörred, fastigheterna 15:3 m.fl. Göteborgs kommun. Resultat av arkeologisk utredning inom ytor utanför ”naturområden”

Arkeologerna, Statens historiska museer har utfört en arkeologisk utredning i Sörred. Denna utfördes under veckorna 47 och 48. Hela området kom ej att utredas då en stor yta utgjordes av ett skyddat ”naturområde”, en yta som först kan undersökas till våren (gult skrafferat område, bilaga 1). Undersökningsområdet var omfattande, men stora ytor bedömdes ej vara av arkeologiskt intresse då de utgjordes av kala bergsområden och våtmark. Området inventerades och flera maskingrävda schakt upptogs, likaså många handgrävda gropar (ca 0,5 x 0,5 meter stora). Sistnämnda grävdes i mer svårframkomlig terräng.

Inom utredningsområdet har flera fornlämningar funnits. Samtliga finns registrerade i fornreg. Gemensamt för alla är att de står som helt undersökta. Men då fornlämningarna undersöktes på slutet av 1960-talet/början av 1970-talet och med denna tids metodik var det oklart om de var helt borttagna eller om något av arkeologiskt intresse fanns kvar. Därför kom också dessa att kontrolleras och utvärderas vid den arkeologiska utredningen. Nedan finns en sammanställning över lagskyddade fornlämningar inom utredda ytor, nyupptäckta fornlämningar, fornlämningar inom ”naturområdet”, tidigare fornlämningar som nu saknar lagskydd (undersökta och borttagna) och övriga kulturhistoriska lämningar (se även bifogad tabell).

Lagskyddade fornlämningar inom utredda ytor

(De fornlämningar som finns i området är **L1960:2358** (boplats) samt tre nyupptäckta fornlämningar**,** boplatserna **L2021:8676, L2021:8677** och **L2021:8679,** bilaga 7.)

Den enda tidigare äldre kända fornlämningen som finns kvar inom området utanför ”naturområdet” är **L1960:2358** (nummer 3 i bilaga 1 och 4).

Arkeologerna
Tel. 010-480 80 00

Hemsida www.arkeologerna.com
Org.nr 202100-4953
Bankgiro 566-2085

Fakturaadress:
Arkeologerna,
Statens historiska museer
FE129
838 80 Frösön
Fakturan märks med:
Projektledarens namn och projektkod

Fornlämningen ligger på ett avsatsparti med svag sluttning åt norr i lövträdsmiljö, cirka 17–19 meter över havet. Den undersöktes av GAM 1968 och vid detta tillfälle handgrävdes 13 provgropar (0,5 x 0,5 meter stora). I anslutning till en av provgroparna handgrävdes även ett kortare schakt (2,5 meter långt) samt två meterstora rutor. Vid undersökningen hittades keramik, lerklining samt slagen flinta. Vid sidan av fynden framkom inga distinkta anläggningar dock en mindre mörkfärgning.
Vid den nu genomförda undersökningen användes grävmaskin och fornlämningen kunde mer exakt avgränsas och dess status bedömas. Inom fornlämningen framkom bearbetad flinta, såväl mesolitisk som yngre, samt keramik. Utöver fynd påträffades även 11 anläggningar bestående av: nio stolphål, en härd samt en mindre grop med träkol och keramik. Resultatet av undersökningen visar att fornlämningen finns kvar och alltså inte är borttagen. Undersökningen 1968 har karaktären av utredning över sig och endast en liten del är stickprovsmässigt undersökt.
En konsekvens av den nu genomförda undersökningen är att fornlämningens utsträckning har förändrats och justerats. Delar av den tidigare utsträckningen tas bort medan andra ytor har tillkommit.
Fornlämningen har avgränsats till ett ca 3200 m^2 stort område.

Nyupptäckta fornlämningar
L2021:8676 (1), bilaga 1, 2 och 7
Inom en avgränsad yta fanns spår från förhistoriska och medeltida/nyare tiders anläggningar i lövskogsmiljö. Lämningarna låg på ett avsatsläge, söder om gravfältet Lundby 271:1, cirka 6–9 meter över havet. I ljusbrun sand under ett matjordslager observerades bland annat tre gropar, en härd och två stenpackningar. Stenpackningarna var 3,5 x 1,5 (A539) respektive 8 x 4 (A550) meter stora och var inte synliga ovan mark. Den större stenpackningen låg utmed ett berg. I nivån med anläggningen observerades bränd lera och träkol. Strax sydost om stenpackningen 539 fanns ett sannolikt spisröse (A541). I matjorden invid A539 och A541 fanns yngre rödgods och järnfragment. Bland annat observerades en fot till en trefotsgryta och ett fat (båda 1600- eller 1700-tal). Väster om A539 fanns en modern husgrund.
Den nyupptäckta fornlämningen har avgränsats till ett ca 1300 m^2 stort område.

L2021:8677 (2), bilaga 1, 3 och 7

I fornreg är området registrerat som fossil åkermark. Platsen ligger höglänt på en flack avsats i lövskogsmiljö, cirka 15–18 meter över havet. Den är också benämnd som Raä Lundby 279:1 (överförd från Raä Björlanda 188). I en äldre arkeologisk arkivrapport från Göteborgs stadsmuseum (nr. 1968:6) samt i fyndrapporter 1969 omnämns att en stensättning, från yngre bronsåldern/senare delen av äldre järnåldern, funnits på platsen, nr 12:188/2 (Göteborgs stadsmuseum). Denna undersöktes 1968, parallellt med andra arbeten i området. Stensättningen låg inom ett impedimentområde på krönet och östsluttningen av en berghäll. Fynd påträffades som keramik, brända ben, 1 järnfragment, 3 glaspärlor samt redskap och avslag av flinta, bl.a. en spånskrapa och ett retuscherat avslag. Norr om anläggningen fanns en igenväxande åker. Cirka 80 meter åt norr låg nr 12:188 (Göteborgs stadsmuseum), ett odlingsröse. Hur mycket som faktiskt undersökts i detta område är oklart, men inga ytterligare uppgifter finns om gravar eller andra iakttagelser av arkeologiskt intresse. Vid den arkeologiska utredningen syntes ej några spår från ytterligare gravar. Däremot fanns rester av mindre odlingsrösen och avgränsande stengärdesgårdar. Flera schakt grävdes i den fossila åkermarken och i en åt öster liggande sluttning. Här upptogs också handgrävda gropar. I flera av schakten samt provgroparna påträffades slagen flinta. Ett mer utmärkande fynd var en konisk kärna från mesolitikum (Sandarnakulturen). I ett av schakten syntes också en fragmenterad härd. Sammantaget resulterade utredningen i att vid östra delen av L1960:2356 finns spår från ytterligare en fornlämning, en boplats/aktivitetsplats från stenåldern. Den nyupptäckta fornlämningen har avgränsats till ett ca 1850 m^2 stort område.

L2021:8679 (4), bilaga 1, 5 och 7

Vid den nu genomförda utredningen hittades en hittills okänd fornlämning, en välbevarad mesolitisk boplats. Den nyupptäckta fornlämningen ligger i ett sadelläge i lövskogsmiljö mellan berg, endast ett 100-tal meter söder om den ovan beskrivna fornlämningen L1960:1285. Vid den schaktdragning som gjordes konstaterades ett omfattande flintmaterial på platsen. Vid sidan av avslag och övrig slagen flinta hittades bl.a. koniska spånkärnor, spån, spånskrapa, borr samt en kärnyxa. Flintan kan dateras till mellanmesolitikum och s.k. sandarnakultur. Fynden framkom inom höjdintervallet 18–20 m.ö.h. vilket innebär att en strandlinjedatering väl korresponderar med en typologisk- och teknologisk datering av flintartefakterna till mellanmesolitisk tid. Boplatsen har varit strandbunden under mellanmesolitikum. Då det fanns en potential för

att överlagrade organiska material skulle kunna finnas bevarade på något lägre nivåer, drogs ett flertal djupschakt i syfte att undersöka om så var fallet. Några indikationer på att så skulle vara fallet gavs inte.
Fornlämningen har avgränsats till ett ca 3400 m^2 stort område.

Fornlämningar inom ”naturområdet”
Den enda fornlämning som finns registrerad inom naturområdet är **L1960:1773** (bilaga 1), en boplats.

Tidigare fornlämningar som nu saknar lagskydd (undersökta och borttagna)

Tidigare undersökta och borttagna fornlämningar är: **L1960:2352** (röse), **L1960:1280** (röse), **L1960:2353** (röse), **L1960:1821** (boplats), **L1960:2357** (boplats), **L1960:2356** (fossil åkermark), **L1960:1285** (boplats), **L1960:1658** (röse), **L1960:1822** (fornlämningsliknande lämning), **L1960:1823** (stenkrets/stenrad), **L1960:1839** (stensättning), samt **L1960:1840** (stensättning).

Kommentarer: Förutom **L1960:1822** (som legat där en väg nu finns) och **L1960:1823** (som funnits i en idag uppgrävd och omgjord yta) så har ytor med stensättningar och rösen besiktigats. Boplatserna och den fossila åkermarken har undersökts med schakt och/eller provgropar. Därtill kan nämnas att **L1960:1285** till stora delar är förstörd. Sydvästra delen är exploaterad genom industribyggnation och genom boplatsens centrala delar, i riktning SV-NO, har elledningar nedgrävts. Schakt upptogs med grävmaskin men på grund av elledningarna begränsades de till boplatsens yttre gränser i NV och SO. I dessa schakt framkom varken anläggningar eller fynd. Det är vår bedömning att fornlämning **L1960:1285** bör betraktas som borttagen. Detta då den delvis är bebyggd samt p.g.a. nämnda elledningar.

Övriga kulturhistoriska lämningar

En mindre kallmurad byggnad påträffades i ett skogsområde i områdets norra del, **L2021:8685**, bilaga 6 och 7. Lämningen var cirka 5 x 3 meter och 2 meter hög. Norra delen gränsades av ett delvis brutet berg. Södra delen bestod av en kallmurad vägg. Lämningen uppfattas vara någon form av sentida ekonomibyggnad, som exempelvis använts vid förvaring/stallning av smådjur.

Arkeologerna

Markområden som återstår att utreda vidare

Kvarvarande ytor som behöver utredas ligger inom och delvis utanför ”naturskyddat” område. De som vi anser vara av intresse för en fortsatt arkeologisk utredning har markerats på en karta, bilaga 7. Vid avgränsning av eventuella fornlämningar kan dock schakt också upptas utanför markerade ytor.

Sju bilagor (kartor) bifogas

Arkeologerna
Statens historiska museer
Mölndal

Jörgen Streiffert
Arkeolog

Fornlämningar m.m. inom utredningsområdet			
Fornlämning	Typ	Status	Kommentar
L1960:2358	Boplats	Fornlämning (ändrad geometri)	Bör förundersökas vid exploatering
L2012:8676	Boplats	Fornlämning (nyupptäckt)	Bör förundersökas vid exploatering
L2021:8677	Boplats	Fornlämning (nyupptäckt)	Bör förundersökas vid exploatering
L2021:8679	Boplats	Fornlämning (nyupptäckt)	Bör förundersökas vid exploatering
L1960:2352	Röse	Ej fornlämning	
L1960:1280	Röse	Ej fornlämning	
L1960:2353	Röse	Ej fornlämning	
L1960:1821	Boplats	Ej fornlämning	
L1960:2357	Boplats	Ej fornlämning	
L1960:2356	Fossil åkermark	Ej fornlämning	
L1960:1285	Boplats	Ej fornlämning	
L1960:1658	Röse	Ej fornlämning	
L1960:1822	Fornlämningsliknande lämning	Ej fornlämning	
L1960:1823	Stenkrets/stenrad	Ej fornlämning	
L1960:1839	Stensättning	Ej fornlämning	
L1960:1840	Stensättning	Ej fornlämning	
L1960:1773	Boplats	Ej undersökt	Ligger inom ”naturområdet”
L2021:8685	Husgrund	Övrig kulturhistorisk lämning (nyupptäckt)	Sentida ekonomibyggnad

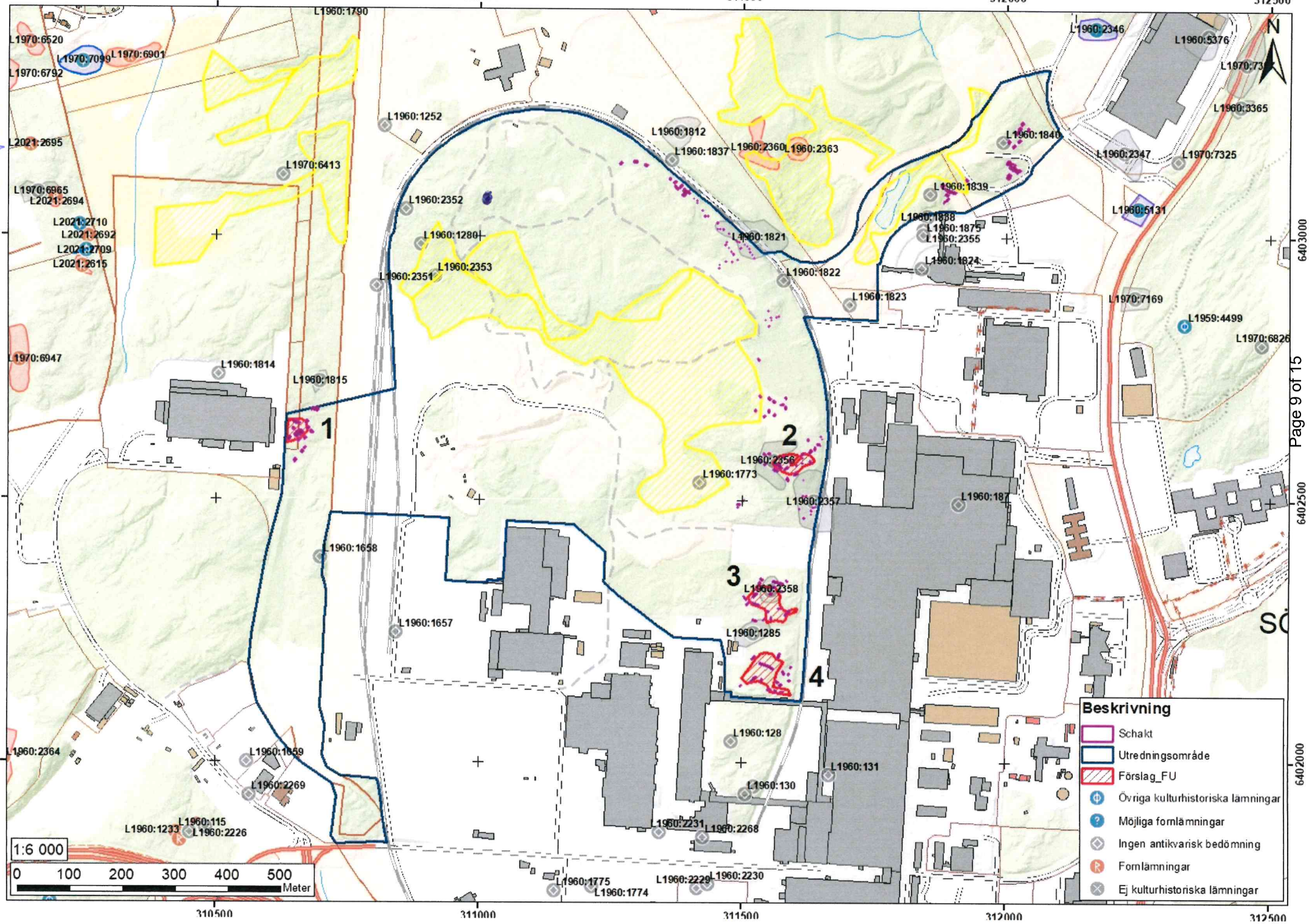
310500
311000
311500
312000
312500
6403000
6402500
6402000
N
1
2
3
4
L1960:1790
L1970:6520
L1970:7099
L1970:6901
L1970:6792
L2021:2695
L1970:6413
L1970:6965
L2021:2694
L2021:2710
L2021:2692
L2021:2709
L2021:2615
L1970:6947
L1960:1252
L1960:1812
L1960:1837
L1960:2360
L1960:2363
L1960:2352
L1960:1280
L1960:2353
L1960:2351
L1960:1821
L1960:1822
L1960:1823
L1960:1814
L1960:1815
L1960:2356
L1960:1773
L1960:2357
L1960:1658
L1960:2358
L1960:1657
L1960:1285
L1960:128
L1960:131
L1960:130
L1960:2364
L1960:1659
L1960:2269
L1960:115
L1960:1233
L1960:2226
L1960:2231
L1960:2268
L1960:1775
L1960:1774
L1960:2229
L1960:2230
L1960:2346
L1960:5376
L1960:3365
L1960:1840
L1960:2347
L1970:7325
L1960:1839
L1960:5131
L1960:1838
L1960:1875
L1960:2355
L1960:1824
L1970:7169
L1959:4499
L1970:6826
1:6 000
0 100 200 300 400 500
Meter
Beskrivning
Schakt
Utredningsområde
Förslag_FU
Övriga kulturhistoriska lämningar
Möjliga fornlämningar
Ingen antikvarisk bedömning
Fornlämningar
Ej kulturhistoriska lämningar

Bilaga 2

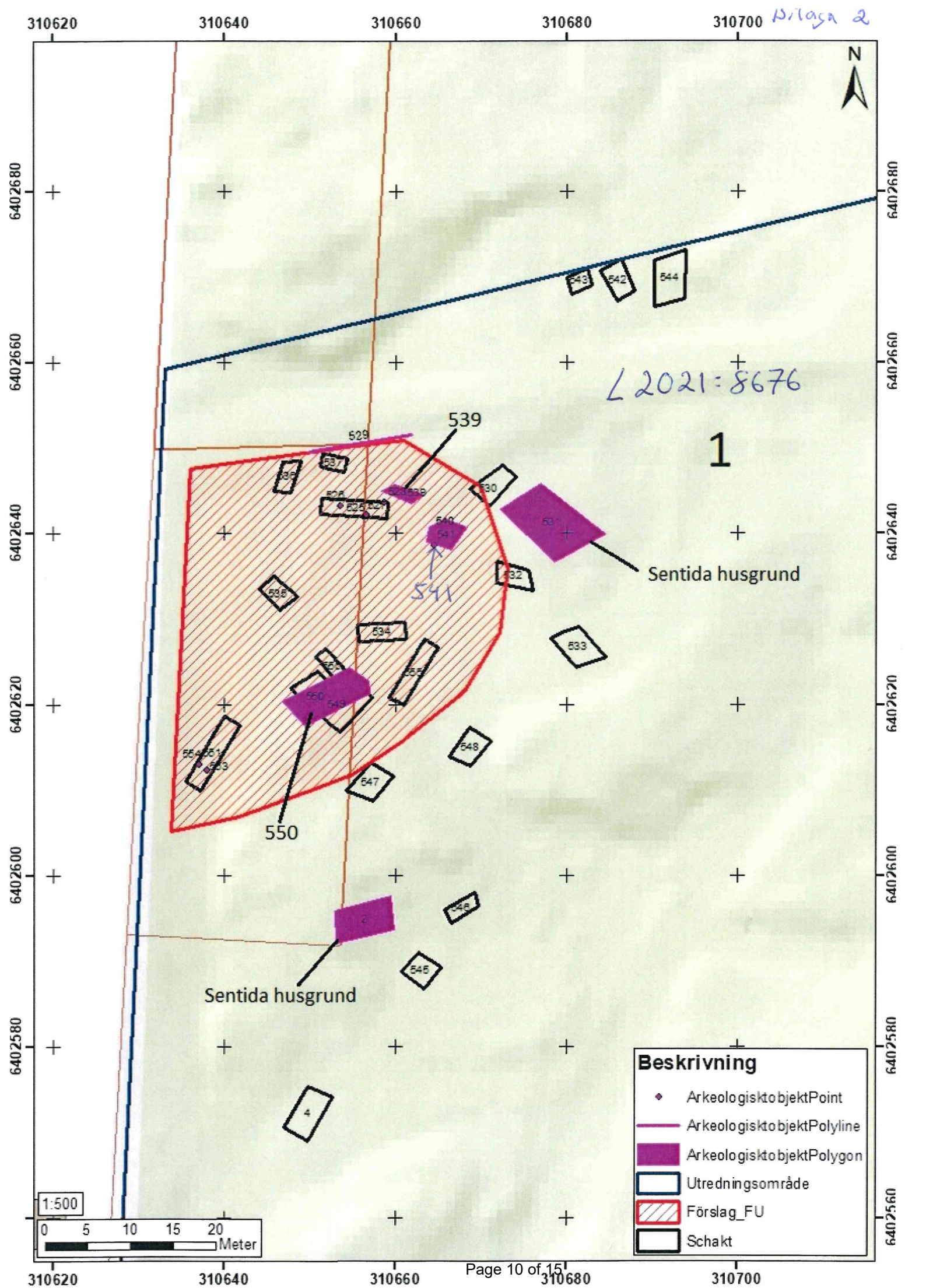
310620
310640
310660
310680
310700
6402680
6402660
6402640
6402620
6402600
6402580
6402560
N
L 2021:8676
1
539
529
537
536
528
525
521
530
540
541
531
532
536
534
533
551
550
549
555
548
547
546
545
544
543
542
4
2
541
550
Sentida husgrund
Sentida husgrund
1:500
0 5 10 15 20
Meter
Beskrivning
ArkeologisktobjektPoint
ArkeologisktobjektPolyline
ArkeologisktobjektPolygon
Utredningsområde
Förslag_FU
Schakt

Bilaga 3

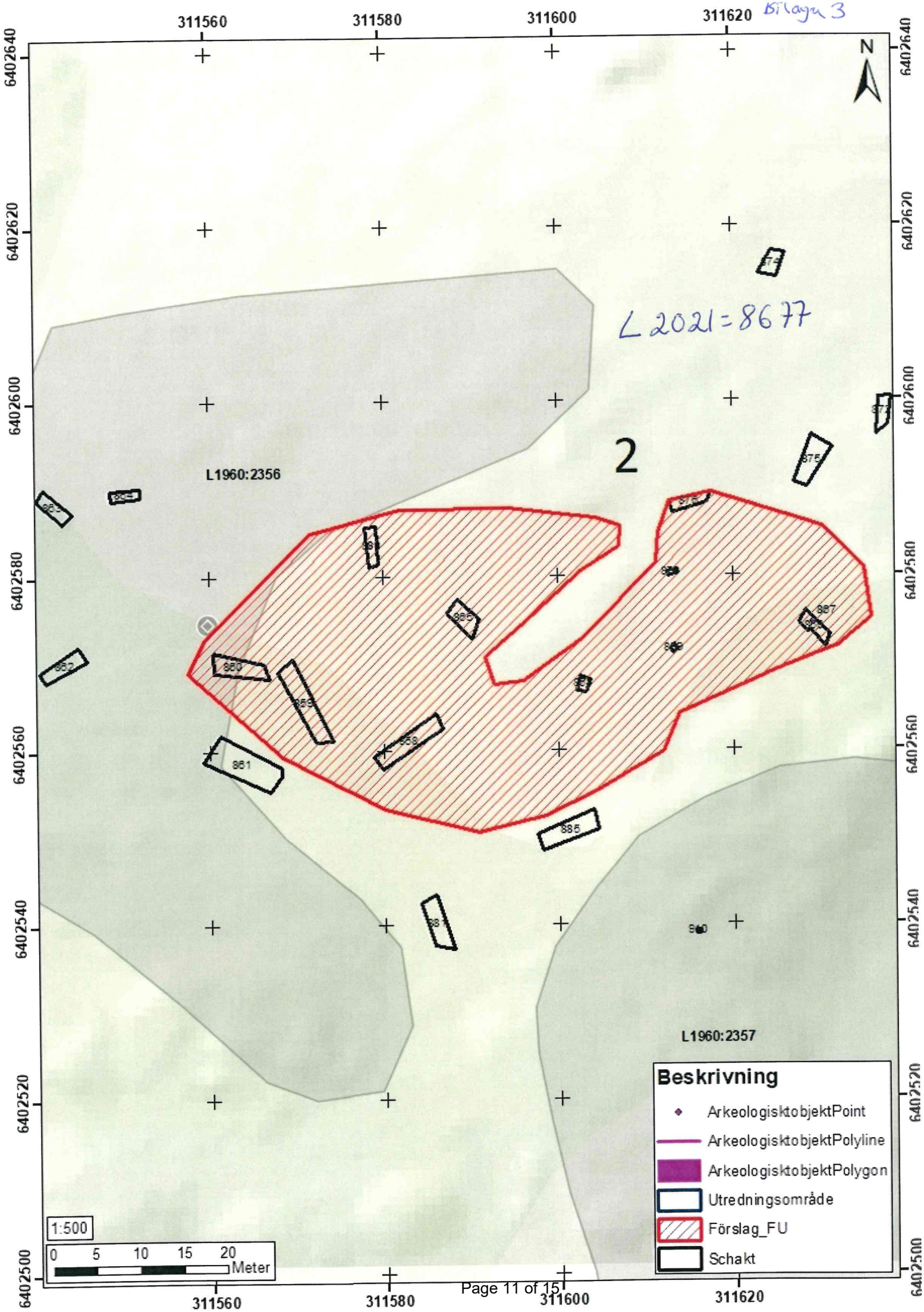
311560
311580
311600
311620
6402640
6402620
6402600
6402580
6402560
6402540
6402520
6402500
N
L 2021=8677
2
L1960:2356
L1960:2357
861
885
887
Beskrivning
ArkeologisktobjektPoint
ArkeologisktobjektPolyline
ArkeologisktobjektPolygon
Utredningsområde
Förslag_FU
Schakt
1:500
0 5 10 15 20
Meter

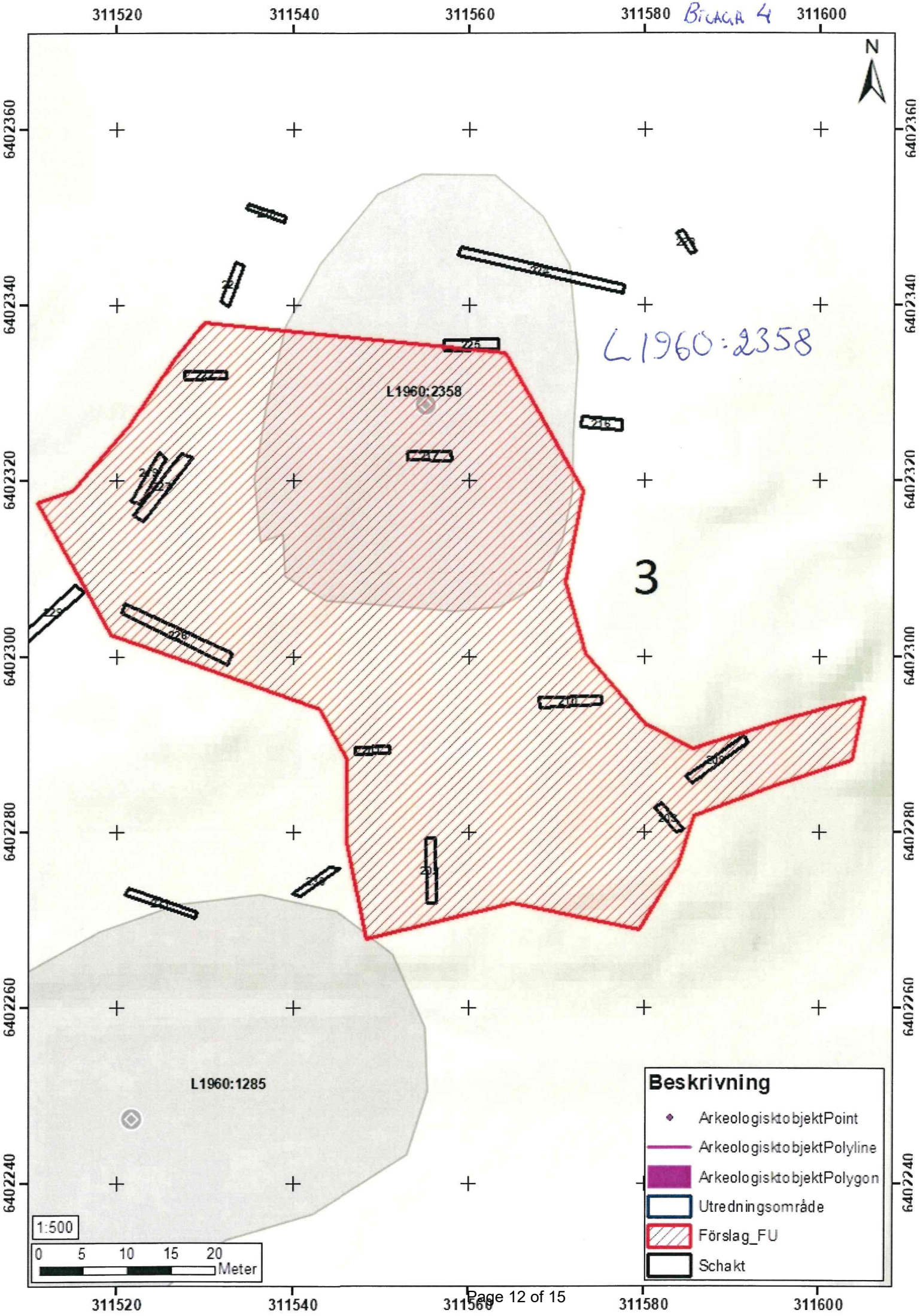
311520
311540
311560
311580
311600
BILAGA 4
N
6402360
6402340
6402320
6402300
6402280
6402260
6402240
L1960:2358
L1960:2358
3
L1960:1285
1:500
0 5 10 15 20
Meter
Beskrivning
ArkeologisktobjektPoint
ArkeologisktobjektPolyline
ArkeologisktobjektPolygon
Utredningsområde
Förslag_FU
Schakt

BILAGA 5

L 2021:8679

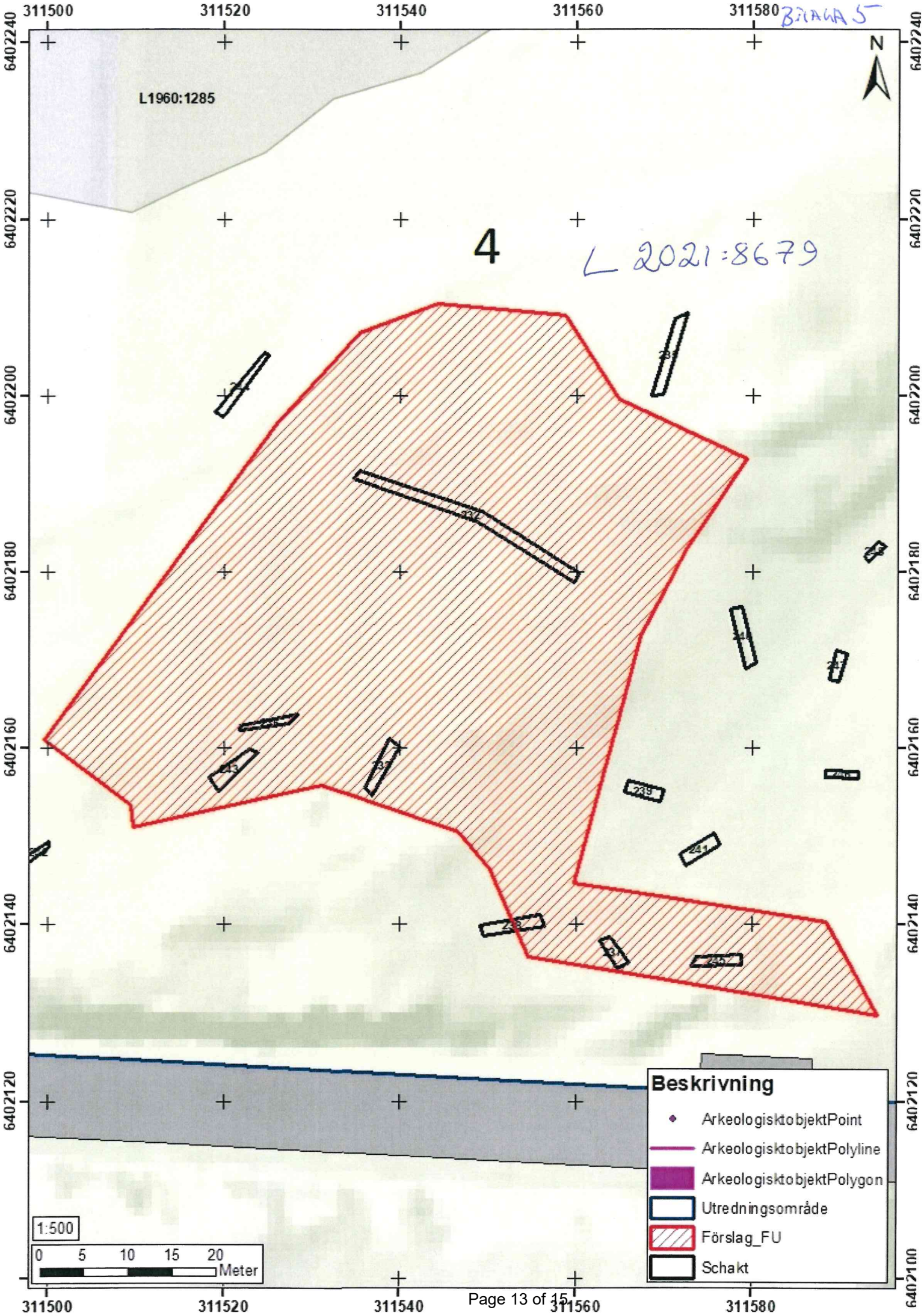

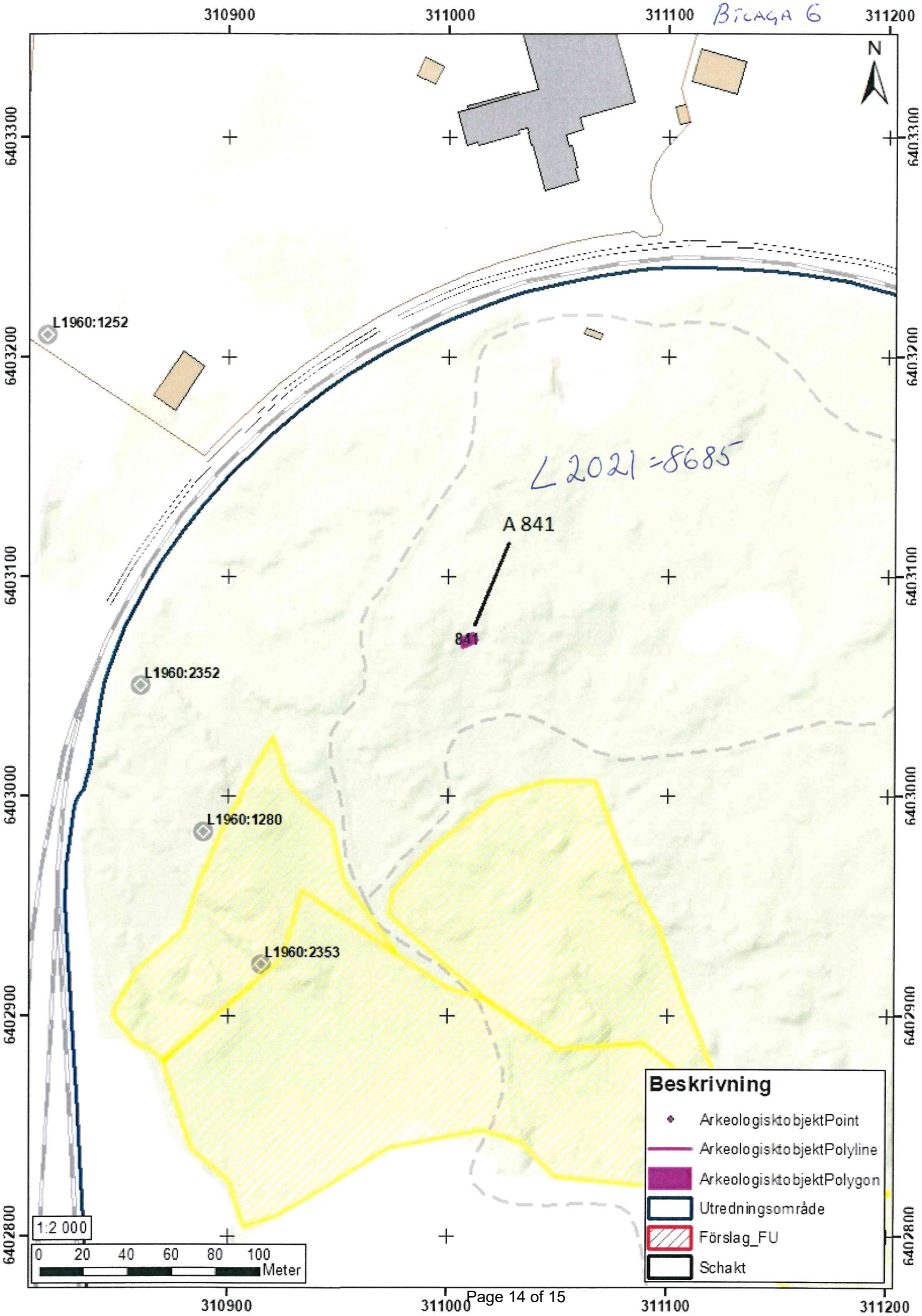
BILAGA 6
310900
311000
311100
311200
6403300
6403200
6403100
6403000
6402900
6402800
N
L1960:1252
L2021=8685
A 841
841
L1960:2352
L1960:1280
L1960:2353
Beskrivning
ArkeologisktobjektPoint
ArkeologisktobjektPolyline
ArkeologisktobjektPolygon
Utredningsområde
Förslag_FU
Schakt
1:2 000
0 20 40 60 80 100
Meter

Bilaga 7

311000 312000

6403000

6402000

L2021:8685

L2021:8676

L2021:8677

L1960:2358

L2021:8679

N

1:8 000

0 100 200 300 400 500 Meter

Beskrivning

- Husgrund ÖKL
- Nya fornlämningar
- Kvar att utreda
- Ej tillgängliga ytor
- Utredningsområde